

NOMODDIY MADANIY MEROS

Suvanova Chehroza Rustamovna,

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti talabasi

ANNOTATSIYA: Jismoniy artefaktlar va ob'ektlarni o'z ichiga olgan moddiy merosdan farqli o'laroq, nomoddiy madaniy meros o'zining dinamik, rivojlanayotgan tabiati va odamlarning kundalik hayoti va o'ziga xosligi bilan chambarchas bog'liqligi bilan ajralib turadi. Nomoddiy madaniy meros namunalari og'zaki nutq, musiqa va raqs kabi an'analardan tortib, an'anaviy hunarmandchilik, marosimlar, bayramlar va oshpazlik amaliyotlarigacha bo'lgan odatlarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: nomoddiy, an'ana, meros, avlod, madaniyat, iqtisodiyot, jamoa, ijod, rag'batlantirish, globallashuv.

НЕМАТЕРИАЛЬНОЕ КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ

Суванова Чехроза Рустамовна,

студент Государственного института

искусств и культуры Узбекистана

АННОТАЦИЯ: В отличие от материального наследия, которое включает в себя физические артефакты и предметы, нематериальное культурное наследие характеризуется своим динамичным, развивающимся характером и тесной связью с повседневной жизнью и самобытностью людей. Примеры нематериального культурного наследия включают обычаи, от таких традиций, как устная речь, музыка и танцы, до традиционных ремесел, церемоний, фестивалей и кулинарных практик.

Ключевые слова: Нематериальное, традиция, наследие, поколение, культура, экономика, сообщество, творчество, стимулирование, глобализация.

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

*Suvanova Chekhroza Rustamovna,
student of Uzbekistan state Institute of Arts and Culture*

ABSTRACT: Unlike tangible heritage, which includes physical artefacts and objects, intangible cultural heritage is characterized by its dynamic, evolving nature and its close connection to people's everyday lives and identities. Examples of intangible cultural heritage include customs, from traditions such as oral speech, music and dance to traditional crafts, ceremonies, festivals and culinary practices.

Key words: Intangible, tradition, heritage, generation, culture, economy, community, creativity, stimulation, globalization.

Doimiy o'zgarib borayotgan dunyoda madaniy merosni saqlash o'zligimizni saqlab qolish va ildizlarimiz bilan bog'lanish uchun muhim ahamiyatga ega. Moddiy artefaktlar va yodgorliklar ko'pincha diqqat markazida bo'lsa-da, nomoddiy madaniy merosimizni – avlodlardan o'tib kelayotgan an'analar, amaliyotlar va bilimlarni asrash ham birdek muhim. Shundan kelib chiqqan holda, jamoamiz bir qator seminarlar o'tkazish orqali nomoddiy madaniy merosimizni asrab-avaylash bo'yicha xabardorlikni oshirish va amaliy ko'nikmalarni o'rgatishga harakat qilmoqdamiz.

An'anaviy musiqa va raqs yo'nalishishi bo'yicha, mahalliy musiqachilar va raqqoslar boshchiligidagi harakatlar musiqa va raqs an'analarini o'rganadi. Ishtirokchilar an'anaviy kuylar, ritmlar va harakatlarni o'rganadilar, har bir ifoda ortidagi madaniy ahamiyatga ega bo'ladilar. Pazandachilik san'ati va meros taomlari bo'yicha, mahalliy oshpazlar va oshpazlik mutaxassislari boshchiligidagi madaniy o'zligimizni belgilaydigan lazzatlar va retseptlarni o'rganadi. Ishtirokchilar bizning umumiy o'zligimizni shakllantiradigan pazandalik merosi bilan bog'liq holda an'anaviy pishirish usullari, ingredientlari va taomlarini kashf etadilar. Hunarmandchilik va hunarmandchilik mahorati bo'yicha, kulolchilikdan to to'quvchilikgacha bo'lgan ushbu ustaxona madaniy merosimizni qo'llab-

quvvatlovchi hunarmandchilikni tarannum etadi. Ishtirokchilar hunarmandlardan an'anaviy hunarmandchilik ko'nikmalarini o'rganish, avloddan-avlodga o'tib kelayotgan texnika va materiallar haqida tushunchaga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Tez globallashuv va madaniy homogenlashuv davrida noyob madaniy merosimizni asrab-avaylash zarurati hech qachon bu qadar dolzarb bo'lmagan. Moddiy artefaktlar ko'pincha katta e'tiborga ega bo'lsa-da, nomoddiy madaniy merosimizni hujjatlashtirish va raqamlashtirish bir xil darajada muhimdir - bizning shaxsiyatimiz to'qimasini tashkil etuvchi an'analar, marosimlar va og'zaki tarix. Jamiyatimiz ana shu maqsadni ko'zlagan holda, kelajak avlodlar manfaati uchun nomoddiy madaniy merosning turli shakllarini qo'lga kiritish va raqamlashtirish loyihasini amalga oshirishga kirishmoqda.

Hamjamiyat a'zolari, jumladan oqsoqollar, hunarmandlar, hikoyachilar va tarixchilarni hujjatlashtirish jarayoniga jalb qilinadi. Ularning bilim va tajribalari madaniy merosimizning nozik jihatlarini qamrab olishda bebahodir.

Raqamli arxivni rivojlantirish: Zamonaviy raqamli texnologiyalardan foydalangan holda, to'plangan materiallarni saqlash, tartibga solish va namoyish qilish uchun foydalanuvchilarga qulay raqamli arxiv ishlab chiqiladi. Arxivdan onlayn foydalanish mumkin bo'lib, tadqiqotchilar, o'qituvchilar va jamoatchilikka dunyoning istalgan nuqtasidan bizning madaniy merosimizni o'rganish va ular bilan shug'ullanish imkonini beradi. Biz arxivda oson qidirish va navigatsiyani osonlashtirish uchun metadata standartlari va teglash tizimlarini joriy qilamiz, bu esa foydalanuvchilarning aniq kontentni samarali topishini ta'minlaydi.

Raqamli arxiv bizning madaniy merosimizni keng auditoriyaga, jumladan tadqiqotchilar, talabalar, o'qituvchilar va jamiyat a'zolari uchun ochiq qilib, ko'proq qadrlash va tushunishga yordam beradi.

Madaniy an'analarimiz va amaliyotlarimizni hujjatlashtirish orqali biz kelajak avlodlar uchun ularning ildizlari bilan bog'lanish va madaniy merosimizni abadiylashtirish uchun yo'l xaritasini taqdim etamiz.

Bizning jamoamiz jamoaviy o'zligimizni boyitgan turli madaniyatlar, an'analar va amaliyotlarning jonli gobelenidir. Bu xilma-xillikni nishonlar ekanmiz, nomoddiy madaniy merosimizni – qo'shiqlar, hikoyalar, raqslar, marosimlar va bizning kimligimizni belgilaydigan oshpazlik lazzatlarimizni tan olish va namoyish etish juda muhim. Ushbu g'oyani hisobga olgan holda, biz jamiyatimizning boy nomoddiy madaniy merosini nishonlash va namoyish etishga bag'ishlangan festivalni e'lon qilishdan faxrlanamiz.

Festivalimiz nomoddiy madaniy merosimizning go'zalligi va boyligidan bahramand bo'lish uchun jamiyat a'zolari, madaniyat xodimlari, san'atkorlar va ixlosmandlarni birlashtirgan ko'p kunlik bayram bo'ladi. Spektakllar, namoyishlar, mahorat darslari va ko'rgazmalarning dinamik dasturi orqali ishtirokchilar bizning rang-barang merosimizning diqqatga sazovor joylari, tovushlari va lazzatlariga sho'ng'ish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Festival doirasida mahalliy san'atkorlar va madaniy jamoalar tomonidan an'anaviy musiqa, raqs va hikoyalar jonli ijroda namoyish etiladi. Ishtirokchilar bizning madaniy ifodalarimizning jo'shqinligi va energiyasini bevosita his qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

Hunarmandchilik namoyishlari kulolchilik, to'quvchilik, yog'ochga ishlov berish va savatdo'zlik kabi an'anaviy hunarmandchilikni namoyish etadi, bu esa ishtirokchilarga ushbu qadimiy an'analarni saqlashga qaratilgan mahorat va fidoyilikka guvoh bo'lish imkonini beradi. Xalq o'yinlari, hunarmandchilik stantsiyalari va madaniy viktorinalar kabi interfaol tadbirlar ishtirok etishni rag'batlantiradi va merosimiz bilan bog'lanish tuyg'usini kuchaytiradi. Oziq-ovqat yarmarkasi turli madaniyatlarga mansub an'anaviy taomlar, gazaklar va ichimliklarni o'z ichiga olgan turli xil oshxona an'alarini namoyish etadi. Ishtirokchilar bizning merosimiz lazzatlaridan bahramand bo'lish va har bir

taomning madaniy ahamiyati bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Pishirish namoyishlari va ta'tib ko'rish an'anaviy pishirish texnikasi, ingredientlar va retseptlar haqida tushuncha beradi, ishtirokchilarni jamoamizning oshxona xilma-xilligi bilan tanishishga taklif qiladi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, hamkorlikdagi sa'y-harakatlar va faol ishtirok etish orqali biz madaniy merosimiz kelgusi avlodlar uchun gullab-yashnashda davom etishini ta'minlashimiz mumkin. Nomoddiy madaniy merosimizni nishonlash uchun birlashar ekanmiz, keling, bizni belgilaydigan xilma-xillikni qabul qilaylik va bizni o'tmishimiz bilan bog'laydigan va kelajagimizni shakllantiradigan an'analarni hurmat qilaylik. Jamiyatimizning boy madaniy gobelenlarining ushbu bayramida bizga qo'shiling va keling, bizni kelajak avlodlar uchun ilhomlantiradigan va ko'taradigan xotiralar yarataylik.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Toshmatov O'. O'zbekiston nomoddiy madaniy merosi (darslik). 2023 yil.
2. Oripov Z. X-XV asrlar Markaziy Osiyo musiqa manbashunosligi. – Toshkent, 2017.
3. Lixinski, L. (2014). Xalqaro huquqda madaniy meros: 1954-yilgi Gaaga konventsiyasining AQSh tomonidan amalga oshirilishini o'rganish. Kembrij universiteti matbuoti.
4. Smit, L. (2006). Merosdan foydalanish. Routledge.